

D • N
31/5 1959

Kärnvapnen och det inre livet

Den som säger att mänskligheten måste överleva till varje pris är värd tilltro endast i den mån han vet vad totalitarism är: den av oss upplevda... förvandlingen av de mänskliga villkoren ända därhän att människan upphör att vara människa. Totalitarismen gör freden till en öken, som trots oppro- riska mänskliga anspråk ideligen på nytt återställs med våld. Den totalitära världsstaten skulle använda atombomben, som den vore ensam om att äga, i doseringar men utan fara för mänsklighetens liv i stort. I den gradvisa utövningen av sin terror skulle den bruka atombomben där den vill utrota, eller också bara för att snabbt kväva en resning. Vad som är så väntat under totalitarismen är så svårtillgängligt för fantasin, emedan dess väsen förefaller strida mot det mänskligt möjliga och på grund därav inte blir uppfattat som verklighet.

Dessa satser ur ett arbete av Karl Jaspers om kärnvapenfrågan citeras i en artikel i ämnet som Margit Abenius publicerar i senaste häftet av Bonniers Litterära Magasin; hon tycks i det väsentliga godta Jaspers tankegång. Det bör genast sägas ifrån att så långt går vi inte, trots att vi tror på kärnvapens nödvändighet för det svenska försvaret och för Västerens försvar. Jaspers uttalande synes oss vara en floskulös överdrift med en doft av hederlig gammal tysk metafysik. I ett val mellan mänsklighetens utplåning och en universell totalitär regim skulle vi trots allt välja den senare; en totalitär ordning kan dock uppmjukas och upplösas, och det går rimligen fortare än att genom utveckling och mutationer dra fram en ny mänsklighet, om detta lyckokast — ty vi ser väl det dock som ett lyckokast — till äventyrs än en gång skulle kunna tänkas. Men hela detta tal om ett oavvisligt val synes oss suddigt på gränsen till det meningslösa. Vi kan, liksom människorna alltid måst göra, med stark förhoppning, om också inte med förvisning, satsa på en framtid som inte leder vare sig till vår fysiska undergång eller till det ondas seger i världen.

I slutet av sin artikel gör Margit Abenius en personlig bekännelse i kärnvapenfrågan, som verkar fin och sympatisk i sin vilja till klarhet och uppriktighet. Hon vill ha ett försvar; i motiveringen åberopar hon Jaspers resonemang, men självfallet måste ett försvar te sig ännu mera oomtvistligt be- fogat om valet mellan utplå- nande och underkastelse fram- står som en illusion — vi går väl inte ens under Jaspers paroll till krig i visshet om att likvi- deras. Hon vill ha taktiska kärnvapen. "Det framgår allt tydligare att ett svenskt för- svar utan atomvapen ter sig som nära nog liktydigt med en uppgivelse." Men ändå skriver hon: "Att träda in i någon aktion för svenska atomvapen, något Afsa alltså, är och torde förbli omöjligt för mig."

På denna punkt synes reso- nemandet vara undvikande och ohållbart. Margit Abenius an- ser kärnvapen behövliga: där- med har hon tagit ställning, precis som vi andra med sam- ma uppfattning, därmed har hon gjort en insats i vår pro- paganda. Vad betyder då talet att hon inte vill gå in i något "Afsa"? Det förefaller som om hon genom valet av det löjlja ordet Afsa omedvetet ville täcka en reträtt. Någon ak- tionsgrupp för atomvapen finns

såvitt bekant inte; vi som ar- betar för dessa vapens införan- de begagnar samma enkla me- tod som Margit Abenius, vi uttalar vår mening och söker efter bästa förmåga motivera den.

Vad finns att hoppas på? det är den tredje frågan som upp- ställs i artikeln. Författarinnan svarar att hon "tror på den oförskräckta och obundna tan- ken", "på den äkta kontemp- lativa börens förmåga", "på en skapande förmåga inom oss", som framför allt skulle behöva "ro, stillhet". Vi kan, om ock- så några reservationer av snar- rast språklig art frestar, allde- les instämma i detta. Men här finns väl ingen motsättning, inget behov av val mellan ar- bete för ett starkt försvar och tro på det inre livets primat. Den kloka Margit Abenius fö- reställer sig säkert inte att vi som skriver och talar för kärn- vapen går upp i, lever för den- na agitation, att vi inte har för- måga att se den som något yttre, som en samhällelig plikt, och i striden bevarar tron på de ting utan vilka försvar, kärnvapen, statsordning, soci- ala reformer skulle vara aktio- ner utan mening, rustningar utan något att skydda, en bal- samering av lik. Hon vet säkert att vi ser försvaret och allt det andra som försvar för det inre livet, att vi känner oss handla under det urgamla tvånget, den urgamla plikten, att i vänner

finna ett värn för anden mot barbarerna. Vi kan inte fly till frälsningsetiken, inte förklara att tanken, bönen och stillhe- ten är ett värn eller en fristad. Vårjer vi inte värdena krossas de, och vi själva förvandlas till medel för vad som för oss är det onda, ja, vi blir detta onda.

May 11. 7 k.
2 ml. 5 m. 3 a.
S. a 28